

- у розробці структури спортивних здібностей і обдарованості стрибунів у воду;
- у виявленні психофізіології спортивних здібностей як визначального фактору психологічної підготовки майбутніх стрибунів у воду;
- у виявленні взаємозв'язку соматичного розвитку дітей, їх здібностей і спортивного результату у стрибках у воду;
- у виявленні ефективних критеріїв (тестів) компонентів спортивної обдарованості стрибунів у воду.

Як показали наш досвід і результати досліджень, такий комплексний підхід до виявлення системи критеріїв і вимог, притаманних стрибкам у воду, дозволить у переважній більшості випадків прогнозувати спортивний результат, дасть можливість виявити шляхи планування індивідуальної технічної і фізичної підготовки.

In this work the actuality of research, the specificity of sport selection among children for diving training, as well as methodology of the sport selection are presented.

КРИТЕРІЇ СПОРТИВНОГО ВІДБОРУ В ТРІАТЛОНІ

АНДРІЙ БЕГЕН

Львівський державний інститут фізичної культури

Тріатлон - новий вид спорту літньої олімпійської програми. В ньому учасники змагаються на швидкість та витривалість в плаванні, велосипедній гонці на шосе та кросовому бігу. Дистанції в цих трьох видах долаються послідовно і без відпочинку. В тріатлоні змагання проводять на різноманітних за довжиною дистанціях. Основними є такі: «спринтерська», «олімпійська», «long distance» та «класична» («Ironman») дистанції. Назви цих дистанцій є специфічними для тріатлону і офіційно затверджені Європейською

Федерацією Триатлона (ETU). Базовими, тобто такими, на основі яких утворюють всі інші є олімпійська та класична дистанції.

Олімпійська складається з плавання на 1500м, велосипедної гонки на 40км та кросового бігу на 10км. Класична включає в себе плавання на 3800м, велогонку на 180км та біг на марафонську дистанцію - 42км 195м. На олімпійській та класичній дистанціях кожного року проводять чемпіонати Європи та світу.

Довжина спринтерської дистанції наполовину менша від олімпійської, тобто 500-750м плавання, 20км велогонка та 5км крос.

Довжина «long distance» може коливатись в досить широких межах в залежності від умов траси та побажань організаторів. Плавання в «long distance» може складати від 2000м до 4000м, велосипедна гонка від 80 до 150км та біг на дистанцію від 15 до 30км. На цій дистанції також розігрують звання чемпіона світу.

В нашому дослідженні, коли ми будемо говорити про триатлон, то мова йтиме про олімпійську дистанцію тому, що по-перше ця дистанція включена в програму Олімпійських Ігор 2000 року і,

по-друге, переважна більшість змагань на Україні проводиться власне по олімпійській програмі.

Процес спортивного відбору в триатлоні є складним і комплексним. Дослідження з цієї проблеми в Україні практично не проводились. Однією з головних проблем відбору є виявлення об'єктивних критеріїв, найбільш ефективних на тому чи іншому етапі багаторічного процесу спортивного вдосконалення. Дослідники (Волков Л.В., Булгакова Н.Ж., Корх А.) визначають під час відбору такі фактори як обдарованість, здібності і якості особистості. Однак чіткого співвідношення їх в теорії відбору поки не встановлено.

Майбутні триатлоністи повинні володіти такими здібностями і якостями, які дали б змогу їм якнайкраще

проявити спеціальну витривалість в плаванні, велосипедній гонці та в бігу на довгі дистанції. Ця інтегральна витривалість і повинна бути, на наш погляд, основним критерієм спортивного відбору в триатлоні. Вона в рівній мірі буде визначатися як фізіологічними аеробно-анаеробними можливостями організму, так і його морально-вольовими якостями.

Однією з задач нашого дослідження буде визначення оптимального віку для початку цілеспрямованих занять триатлоном. Ми припускаємо, що відбір для занять триатлоном потрібно проводити серед 13-15 річних спортсменів (дівчата та хлопці). Наші міркування базуються на тому, що

по-перше: сучасний триатлон став максимально динамічним, оскільки вся дистанція долається на максимально можливих в окремих дисциплінах швидкостях. Наприклад, плавальну дистанцію 1500м кращі триатлоністи пропливають в межах 18(!) хвилин. Це при тому, що змагаються вони в природних водоймах, часто заважаючи один одному, а по закінченні плавання на них чекають велогонка та крос. Швидкість плавання триатлоністів цілком відповідає швидкості плавання кращих плавців-стаєрів на 5 та 25км (за результатами чемпіонату світу 1998 року з водних видів спорту в австралійському місті Перті). Отже, кваліфікація провідних триатлоністів світу в плаванні є дуже високою і її потрібно набути ще перед початком активних занять велосипедним спортом та бігом.

По-друге: оптимальним віком для початку занять велоспортом є вік 12-14 років (Крилатих Ю.Г., Мінаков С.М.), а для занять бігом на довгі дистанції - ще пізніший.

Аналізуючи антропометричні дані плавців-стаєрів, велосипедистів-шосейників та бігунів-стаєрів можна змоделювати оптимальний антропометричний портрет триатлоніста. На наш погляд, це мав би бути спортсмен ростом вище середнього, з добре розвиненими м'язами ніг

(подібним до оптимального плавця-стаєра по Н.Ж.Булгаковій).

Але, в останні роки на стаєрських дистанціях часто перемагають спортсмени, які за своїми даними суттєво відрізняються від оптимальних моделей стаєрів. Наприклад, на чемпіонаті світу з водних видів спорту 1998 року на дистанції 1500м в/ст переміг плавець ріст якого 198 (!) см, а переможцем найпрестижніших професійних велоперегонів « Тур де Франс » протягом 1991-95рр. був іспанець Мігель Індурайн ріст якого 187см. Отже, антропометричні дані спортсменів не можуть претендувати на роль визначальних критеріїв спортивного відбору триатлоністів.

Резюме: Таким чином, на наш погляд, найбільш інформативними критеріями спортивного відбору в триатлоні є фізіологічні аеробно-анаеробні можливості організму та морально-вольові якості спортсмена, які визначають його інтегральну витривалість в плаванні, велогонці та бігу на довгі дистанції.

ПРО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ГЕНЕТИКИ І КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ

ГАННА ПЕТРЕНКО

Миколаївський державний педагогічний інститут

Вступ. Все більш зростаюча кількість літератури й полеміки пов'язана з межею здібностей людини, а також досягненнями пов'язаними з питаннями взаємовідносин спадковості і середовища. Але проблема полягає в тому, як правильно розвивати талант і вже закладені здібності, із завданням передбачення успіху на тривалий період часу.